Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

23.10.2023

**Sosiaali- ja terveysvaliokunta tiistai 24.10.2023 klo 11.00 / HE 41/2023 vp / Lausuntopyyntö**

**Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kirjallinen lausunto Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kirjalliseen lausuntopyyntöön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioesitykseksi vuodelle 2024**

Hyvinvointialueiden toiminta käynnistyi 1.1.2023. Kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa ollut sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen henkilöstö siirtyi uudistuksen yhteydessä hyvinvointialueiden palvelukseen liikkeenluovutuksella. Lisäksi kuntien palveluksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoon liittyvissä tukipalvelutehtävissä työskennelleet henkilöt siirtyivät hyvinvointialueiden palvelukseen, jos henkilön tosiasiallisista työtehtävistä vähintään puolet oli kunnan sosiaali- tai terveydenhuollon tukitehtäviä.

Hyvinvointialueet ovat muodostuneet hyvin erilaisten palvelukokonaisuuksien pohjalta. Kuntien, vapaehtoisten kuntayhtymien, sairaanhoitopiirien, erityishuoltopiirien, liikelaitosten, yhtiöiden ja pelastustoimen organisaatioiden pohjalta. Nämä palvelujen järjestämisen ja tuottamisen mallit pitävät sisällään lukuisan määrän erilaisia sopimuksia ja järjestelyjä, joilla palvelut kulloinkin on sovitettu alueen tarpeeseen. Muutoksen myötä on hämärtynyt, mitkä kustannukset ovat todellisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen kustannuksia tai mitkä kustannukset ovat muita kustannuksia. Erityisen vaativaa tämä on esimerkiksi tukipalvelujen osalta. Siirtyvien tulojen (siirtyvät kustannukset) tulee vastata täysimääräisesti sekä yksiselitteisesti kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen hyvinvointialueelle siirtyneitä kustannuksia.

Vuosien 2021 ja 2022 palvelukohtaiset tilinpäätöstiedot ovat puutteellisia. Kunnat eivät ole raportoineet kaikkia sosiaali- ja terveyspalvelujen tai pelastustoimen kustannuksia täysimääräisesti. Näiden osalta mahdollinen valuvika voi olla arviolta jopa miljardi euroa. Korostamme, että kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset vuoden 2022 tilinpäätöstietojen osalta tulee tarkistaa suhteessa hyvinvointialueiden vuoden 2023 toteutuneisiin kustannuksiin nähden.

Hva-indeksin osalta nostamme esille, että hva-indeksi ei kata kaikkia realisoituvia palkankorotuksia, jotka nousevat yleistä ansiotasoindeksiä enemmän. Hva-indeksi ei vastaa hyvinvointialueiden kustannuskehitystä. Kustannukset esim. ostopalvelusopimuksien osalta ovat kasvaneet vuonna 2023 merkittävästi.

Hyvinvointialueiden kustannusindeksiä ja palvelutarpeen kasvua arvioivan some-mallin osalta korostamme, että some-kertoimen tulisi ottaa nykytilannetta paremmin huomioon alueelliset erot kaikki muutoskustannukset huomioiden.

Kiinteistöjen osalta nostamme esille kunnilta vuokrattujen sote-kiinteistöjen ns. pakkovuokrauksen ja vuokra-asetuksen mukaisen tuottovaatimuksen, joka aiheuttaa hyvinvointialueille merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia. Hyvinvointialueille tulee korvata myös nämä kustannukset täysimääräisesti 2023–2025 vuosien ajalta.

Hyvinvointialueelle tulevien uusien tehtävien osalta tuomme esille, että uusien tehtävien tuomat velvoitteet tulee korvata täysimääräisesti.

**Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue**
Hanneksenrinne 7, 60220 Seinäjoki
Puhelin 06 415 4111 (vaihde)
www.hyvaep.fi
etunimi.sukunimi@hyvaep.fi

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

23.10.2023

Tulevien palkkaharmonisaatioiden osalta valtion tulee korvata palkkaharmonisaatio täysimääräisesti kokonaisuudessaan kolmen vuoden ajalta. Kustannusten korvaamisessa tulee siirtyä reaaliaikaiseen malliin nykyisen jälkikäteistarkastuksen sijaan.

Henkilöstön saatavuuden näkökulmasta korostamme henkilöstön liikkuvuuden edistämistä niin, että veroratkaisut suosivat henkilöstön liikkuvuutta. Työasuntovähennys tulee saattaa nykylainsäädäntöä (avioliitossa asuvat, henkilöt, joilla alaikäinen lapsi, yksineläjä, jolla kaksi työtä eri paikkakunnilla) laajemmalle joukolle kuten yksinasuvat sekä lapsettomat avoparit.

Laskennallisen rahoituksen kriteerit eivät vastaa hyvinvointialueiden todellista toiminnan tasoa (THL:n julkaisu 25/2022 ja 26/2022). Lisäksi diagnoositietojen kirjaamiskäytännöt eivät toteudu samantasoisesti koko maan tasolla (esimerkiksi digilääkärin tekemä vastaanotto ei tilastoidu). Tämän osalta kirjaamiskäytäntöjen yhdenmukaistaminen olisi välttämätöntä.
Muuttotappiokuntien aiheuttama väestömäärän aiheuttama muutos hyvinvointialueiden rahoitukseen alentavasti olisi myös huomioitava nykylainsäädäntöä paremmin, erityisesti tämä näkyy pelastustoimen rahoituksessa. Huomioitavaa on, että vuoden 2024 rahoitus on pienempi kuin hyvinvointialueella vuonna 2023 toteutuneet kustannukset. Hyvinvointialue voi ottaa pitkäaikaista lainaa ainoastaan investointeja varten, lyhytaikaista lainaa on mahdollisuus ottaa 12 kuukaudeksi. Lähitulevaisuudessa hyvinvointialueilla tulee olemaan vakavia ongelmia lyhytaikaisten lainojen maksamisessa sekä hyvinvointialueille siirtyneiden lainojen osalta on tunnistettava myös korkoriskien hallinnan osalta merkittävä taloudellinen riski.

Yliopistosairaalalisän osalta korostamme, että valtion myöntämän yliopistosairaalalisän tulee kohdentua koko yta-alueelle ja palvella tältä osin myös ei yliopistosairaala-alueen hyvinvointialueita.
Lopuksi nostamme esille, että hyvinvointialueiden vuoden 2023 alijäämät eivät saa johtaa arviointimenettelyihin ennen kuin jälkikäteistarkastus on toteutettu vuonna 2025.

Tero Järvinen
Hyvinvointialuejohtaja

Anu Helin
Talousjohtaja

**Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue**
Hanneksenrinne 7, 60220 Seinäjoki
Puhelin 06 415 4111 (vaihde)
www.hyvaep.fi
etunimi.sukunimi@hyvaep.fi